

Bytí a „ek-statický“ moment událostného dění

Zásadní chybou, která však měla dalekosáhlé důsledky, byla elejská myšlenka, že vsutku skutečné je pouze to, co nepodléhá změně, tedy co se „neděje“. V tom se právě ukázal paradigmatický omyl redukcionismu (každého, nejen tehdejšího a tehdy tak „omezeného“), totiž že dělením třeba pohybu letícího šípů až k těm nejmenším dosažitelným částčkám nakonec dospějeme k něčemu, co se už nepohybuje a co neletí, tedy k „bodů“, v němž už žádná změna, žádný pohyb ani žádné dění není možné ani myslitelné. (Rádl to formuloval jako paradox: to, co se mění, se nemění.) A toto neměnné a nedějící se bylo pochopeno jako „bytí“. Chyba základní tedy nespočívá v tom (jak jsme si zejména po Heideggerovi už zvykli říkat), že bytí bylo chybně pojato jakožto jsoucno, nýbrž že jak bytí, tak zejména každé pravé jsoucí (jsoucno) bylo zbaveno své nejdůležitější charakteristiky, totiž své „ek-staticčnosti“, tj. toho, že nezůstává v žádném svém momentě jen tím, čím bylo a jest, nýbrž že právě to, čím bylo a jest, v nějakém ohledu (který se může posléze ukázat jako vevýznamný) překračuje, proměňuje (nejen tedy že k němu něco nového „přidává“, že to jen „doplňuje“). Žádné „jsoucno“, které právě toho není schopno, nemůže být a nemůže se stávat skutečným tj. pravým jsoucnem, a proto nemůžeme ani mluvit o jeho „bytí“. O bytí lze mluvit jen tak, kde jsoucno je „jedním“, tj. je (zevnitř) sjednocováno, integrováno, a to dějově, událostně, nikoli vcelku a najednou či definitivně. A proto bytí musíme vždy vidět (chápat) jako nerozdělitelně spojené s určitým jsoucím (jsoucnem); bytí je vždy bytím určitého jsoucna; není žádného „bytí vůbec“, tj. oddělitelného od jsoucího a každé jeho jsoucnosti. (Ostatně je třeba pamatovat na to, že jsoucno není jen „okamžitě“ ve vztahu k příslušnému – vlastnímu – jsoucnu, ale že je „relativní“, tj. vždy vztažená k nějakému jinému jsoucnu, například a zejména k pozorovateli. Jinak bychom nemohli z toho, co dnes – za pomoci nejrůznějších přístrojů – „pozorovat“ při zkoumání oblohy, dospět ke konstrukci takových již dávno nejsoucích „skutečností“, jako jsou vzdálené hvězdy, hvězdokupy, galaxie, kupy galaxií, kvazary atd. Když pozorujeme třeba vzplanutí tzv. supernovy, je to pozorování něčeho, co je pro nás aktuální, tj. přítomné právě teď, a teprve z toho můžeme rekonstruovat – modelově, tj. částečně – něco z té dávné události, která už ve chvíli našeho pozorování je minulá, tj. již jakoby „nejsoucí“.) V jistém smyslu však tato již nejsoucí událost zhroucení hvězdy se v jistém smyslu stále ještě děje ve svých „následcích“, kterých by ovšem nebylo bez reaktivity jiných „událostí“ (a např. z určité nepatrné části bez našeho „pozorování“). Nicméně nemůže být pochyb o tom, že veškerá tato konkrétní reaktivita je podmíněna jistým „přesahem“ onoho dění, jímž je ono zhroucení hvězdy, které proto nesmíme redukcionisticky pouze objektivovat, ale v němž musíme rozpoznávat jeho „ek-statický“ (a možná v tomto případě „pseudo-ekstatický“) moment.

(Písek, 110702-2.)